

Ученяя Записки Императорскаго Московскаго Университета, отдѣль историко-филологическій, выпуск XX і XXI, Москва, 1894, стор. 240+50 і X+686+54+VII.

Московський університет не має періодичного видавництва: поодинокі виділи видають від часу до часу томи своїх праць (Ученяя Записки). З виданих 1894 р. двох томів праць історично-філологічного виділу т. XX містить в собі розправу дра І. Линниченка про історію суспільних верств в Галичині в XIV—XV в. (про неї див. бібліографія в т. VI Записок), окрім того ще „коротку фонетику й морфологію польської мови“ проф. Брандта, том же XXI зайнятий розправою д. Р. Віппера про церковно-державний устрій в Женеві в часі кальвінізма.

М. Г.

Историческое Обзорѣніе, Спб. т. VI, 1893, стор. 233+64; т. VII, 1894, стор. 156+13+88; т. VIII, 1895, стор. 279+56.

1889 р. при Петербурьскім Університеті засноване було історичне товариство. Почни сього належить до професорів історичного виділу університету і деяких иньших вищих шкіл. Поводом було, що в Петербурзі нема ні одного товариства цілком присвяченого розсліду історичної науки, і тим хто працює на історичю, треба було задля наукової праці йти в сусіди до других товариств, які мають свою особну сферу діяльності, на приклад Географічне, Археологічне, Филологічне etc. Нове Історичне Товариство мало полекшати спільні праці вчених в тім або иньшій питанню. Нарешті воно помагало й тіснійшим зносинам професорів університету й иньших шкіл. В падолисті 1889 р. було вже перше засіданнє нового товариства.

Як вже ми казали, Історичне Товариство має метою розсліди наукових питань — в історії російської й по теорії історії, окрім того обміркованє питань, що належать до педагогії. Отсей двоїстий характер переходить і через видавництво Товариства. Поруч з спеціальними науковими статями знаходимо й статті про шкільні програми історії.

Органом Товариства є „Историческое Обзорѣніе“, перший том його вийшов в 1890 році. Кожний том поділяеть ся на дві частини. Перша з них обіймає наукові праці співробітників, і то читані в товаристві реферати, окрім того історичну хроніку і періодичні перегляди історичної літератури. В другій частині друкують ся звістки про діяльність Товариства. Окрім того при VI і VII томах був додаток — мемуари m-me Роланъ — переклад з французького.

В першій відділі певну цікавість має стаття д. Пташицького про середньовічні західно-європейські оповідання в руській і славянській літературі (т. VI с. 157 - 198). В отсій статі автор розслідує питання про популярні збірники оповідань *Gesta Romanorum*. Згадавши в побіжнім огляді літературу отсієї справи, він переходить до питання, коли ті дрібні оповідання сполучені були в збірник отсієї популярної редакції. На основі приписок рукописних *Gesta Romanorum* в львівським університеті (I. N. 8), де укладчик обіцяє описати факти до 1261 р., Пташицький робить звіден вивід, що збірник отсей зложено вже в половині XIII віку, і в основу отсех *Gesta Romanorum* кладе *Disciplina clericalis* чернця гіспанського Петра-Альфонса. Останню частину праці присвячує автор перегляду різних редакцій сього текста. З польських він подрібно застановляєть ся на рукописі Краківського університету N 1607 цікавої залля додатку в тексті *Gesta Romanorum* — *notabilia bona de passione Domini nostri*, історичних заміток про випадки 1200, 1331 etc. років й оповідань, яких нема зовсім в других відписах. Потім він збирає інші копії, як то Тинецький і Влоцлавської семинарії і ин.

В VII томі знаходимо статю Красноперова: „Очеркъ промышленности и торговли Смоленскаго княжества съ древнѣйшихъ временъ до XV в.“ (64—112), статю цікаву доволі, хоч далеко не бездоганну що до свого укладу: автор бере відомости дуже часто з других рук, робить екскурси в справи, безпосередно не звязані з темою, допускає не з'аргументовані припущення. Попереду автор зазначає аграрний характер промислу в Білій Русі й обясняє отсим характером й предмети вивозу; далі переходить до торгівлі; застановляєть ся він над східною, зазначаючи предмети міни між смоленськими купцями й чужоземними, потім переходить до другого періоду історії торгівлі смоленської, коли головну ролю має торгівля з заходом й застановляєть ся коло торговельних укладів. Далі автор дає кілька уваг про економічне становище Смоленського князівства, а закінчаєть ся статя оглядом стихійних халеп, що спустошили отсе князівство і в кінець зруйнували його добробит.

В VIII томі маємо замітку д. Сторожева про IX археологічний з'їзд, там же знаходимо огляд літератури руської й російської історії 1891 р.

Історична хроніка дає відомости про університетські курси історії 1894/1895 р., історичні теми праць студентів, назначених для роздачі медалей, витяги з університетских відчитів etc. Нарешті зазначимо з протоколів історичного Товариства за 1892 й 1893 р. цікавіші для нас: д. Пташицький реферував про працю Prochaska — *Archivum domus Sapiehanae*, д. Бершадський — про випуск праць комісії до badania

sztuki w Polsce; в 1893 р. д. Бершадський прочитав реферат про історичну географію Литви, д. Мякотин — про книгу. „Генеральное слѣдствие о маестностяхъ въ Черниговскомъ полку“ й про кріпацтво в лівобережній Україні в XVIII віці.

Не можна не пожаліти, що історичне Товариство декотрих з отсих рефератів не надрукувало хоч в скороченому в своїх протоколах, як зробило воно з иньшими рефератами (т. VI, ст. 18, 22). *Ол. Г-ий.*

Миколаєвич Як. Опис географічно-статистичний повіта Кам'янецького, Львів, 1894, стор. VIII + 120.

Се розправа писана на конкурс оголошений музеєм ім. Дідушицьких і відзначена при осуді похвалою. Оперта на поважнім числі жерел, вчислених на кінци автором, та власнім его досвіді, становить вона перший примір того рода монографії для Галицької Русі, і з того боку треба єї оціняти. Означивши положене, величину й границі повіта, переходить д. М. до будови его прямовисної і геологічної. Сей розділ єсть лише коротким рефератом праць Уліга і Гільбера, що розсліджували єї сторони; а вжеж випадалоб троха обширнійше єю справу обяснити, бо так як она представляєсь, містить деякі недокладности: автор коротко натякає, що на іраніті лежить безпосередно осьма (властиво 9-та) формація, т. є. крейда періода мезоїчної, але так як тої крейди є аж 5 кляс, годі читачеві дорозумітись, що в повіті як раз є крейда сеновська, що характеризуєсь вельми маленькою скількістю останків звіриних. Що до лесу — то справа генези его впливом вітрів не здогад а річ вже давно доведена Ріхтгофеном та Сіесом; ерозія знова не вивиснене, як автор толкує а противно — вижолоблене терену.

Росказуючи про гідрографію повіта, д. М. визначає докладно головний діл водний, описує русло Буга, але тут впадає на неправдоподібну здогадку, що ціла долинина Буга — то его давне русло. Правда, що в давнину ріки були багатші водою, але ріжниця не була так значна, як автор думає. Що долинина рівна та що по боках є сліди роботи води — се не дивота, бож що весни Буг при повени її заливає. Згадка що в Бузі по середині вода пливе швидше як по боках злишна, бо-ж се обяв, який мож зауважити на кожній ріці, бо кожда має так зв. головну струю, а пояснене причини її мож найти в підручниках географії. Що до підмулюваня, то як дійстно Буг „за десятки літ“ уриває 1—2м. берега, то робота его немовірно швидка а не незначна — се вистане до цілковитої транспьєкації русла в часі релятивно короткім. При допливах Буга зайшло непорозуміне, що всі допливи правобічні вчислені